01

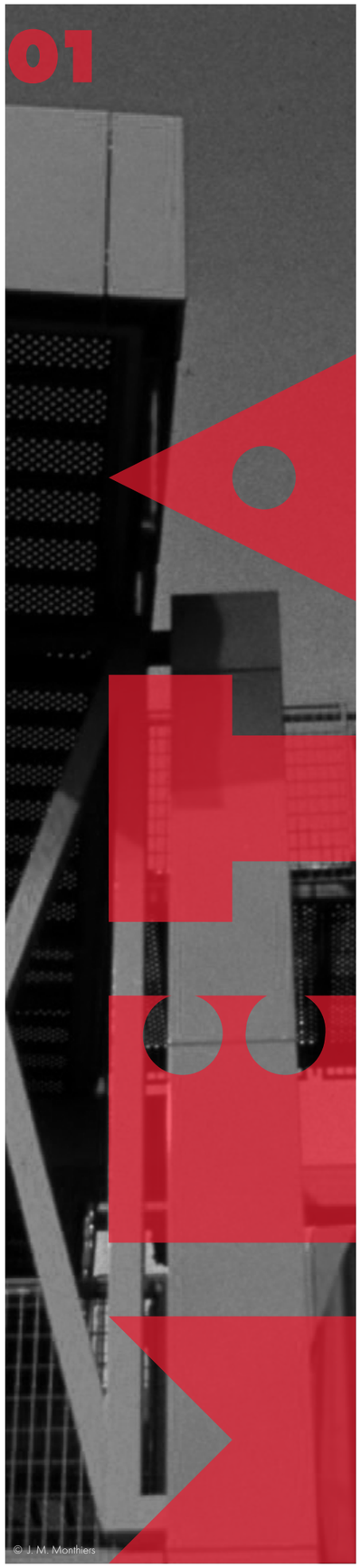

© J. M. Monthiers

02

© Park Spoor Noord (Fotograaf onbekend). https://www.vai.be/en/buildings/publieke-ruimte/park-spoor-noord

03

© Studio Paola Vigano

04

© Ulrich Schwarz

05

© Luuk Kramer

06

© Peter Cook

01 02 03 04 05 06

METAMORFOSE

Als studenten ingenieur-architect zoeken we elk semester een antwoord op een specifieke vraag, om zo de gebouwde omgeving te onderzoeken en te transformeren via ontwerp. Het jaarthema metamorfose richt onze blik op verandering die vertrekt van wat er al bestaat. Hoe kan de gedaanteverwisseling van gebouwen en plekken nieuwe betekenissen ontsluiten?

Deze metamorfose is meer dan een louter materiële ingreep. Zoals Bernard Tschumi stelt, is een gebouw zonder gebruik of context betekenisloos[1]. Het zijn de gebeurtenissen en ervaringen die ruimte telkens opnieuw transformeren, in directe relatie tot de gebruiker. Zo kunnen bijvoorbeeld verlaten terreinen of vergeten gebouwen door nieuwe activiteiten en verhalen opnieuw tot leven komen.

Dit wordt zichtbaar in actuele projecten op uiteenlopende schaal: een industrieel landschap dat verandert in een stadspark, een klooster dat een bibliotheek wordt, of een circuspaleis dat een creatieve broedplaats huisvest. Tegelijkertijd dwingen maatschappelijke uitdagingen en klimaateisen tot onzichtbare metamorfoses, waarbij ontwerp antwoorden formuleert op veranderende normen en noden.

Binnen Existenz zagen we al hoe een stapel palletten en een stelling zich omvormde tot een bruisende bar! Tijdens de Existenzweek krijgt een voorlopig geheime locatie een volledige make-over, tot een plek waar ontmoeting en verbeelding centraal staan. Het jaarthema nodigt ons uit om verandering niet enkel te bestuderen, maar ook zelf te beleven en vorm te geven. De volgende projecten tonen hoe metamorfose de gebouwde omgeving een nieuw leven kan schenken.

Groetjes,
Existenz
(en de redactie - Noah & Benjamin)

1. Marianna Charitonidou, *Simultaneously Space and Event: Bernard Tschumi's Conception of Architecture*, p. 14

Park Spoor Noord (Fotograaf onbekend), https://www.vai.be/en/buildings/publieke-ruimte/park-spoor-noord

PARK SPOOR NOORD

In lijn met het masterplan van Secchi-Viganò werd de voormalige spoorwegsite opengetrokken tot een grootstedelijk park[2]. De keuze om sporen en structuren niet volledig uit te wissen, maar fragmentarisch te behouden, gaf het ontwerp een industriële gelaagdheid. De overblijvende loodsen en relicten fungeren vandaag als schakel tussen verleden en toekomst, en bieden ruimte voor horeca, sport en culturele activiteiten die inspelen op de noden van de buurt te Antwerpen-Noord.

Het nieuwe landschap combineert grote grasvelden, waterpartijen en verharde zones met deze industriële elementen. Zo ontstaat een leesbare sequentie van plekken waar cultuur en recreatie kan plaatsvinden én blijft de historische achtergrond van de site voelbaar.

De metamorfose manifesteert zich op verschillende schalen: stedelijk als verbindende schakel, sociaal als gedeelde ontmoetingsplek, ecologisch als groene long die verkoeling, infiltratie en biodiversiteit brengt. Park Spoor Noord werd getransformeerd van een vergeten spoorwegerf tot een hedendaags stadslandschap, door in te spelen op het bestaande en dit verweven met moderne noden.

2. Kelly Shannon, Park Spoor Noord, https://www.vai.be/gebouwen/verdickt-verdickt-parkloods-publieke-ruimte/park-spoor-noord

© Studio Paola Vigano

MARIE JANSON PLEIN

Wat voor ruimte kan ontstaan wanneer auto's geweerd worden van een stedelijk plein? In 2019 ontwierpen Paola Viganò Architects samen met VVV een plan om een grimmige parkeerplaats te transformeren tot een groen en uitnodigend plein voor de gemeenschap[3].

Het plein fungeert niet alleen als ontmoetingsplek, maar ook als opvangzone voor regenwater dat uit de vallei afstroomt. Via dichtbegroeide tuinen kan het water geleidelijk in de ondergrond infiltreren. De bestaande klinkers worden opnieuw ingezet om een gedeelte van het plein te verharden.

Deze zone biedt dan plek voor markten, buurtfeesten en picknicks, activiteiten die Tschumi's idee belichamen dat ruimte pas betekenis krijgt door gebeurtenis: deze ontmoetingen vormen de sociale metamorfose.

Het plein heeft zo een gedaanteverwisseling ondergaan: van een kille plek die weinig sociale en ecologische meerwaarde biedt, naar een groene ruimte waar de gemeenschap zich thuis kan voelen.

3. Emma C. Dessouroux, *PLACE MARIE JANSON, Brussels – Belgium*, Nov 3, 2023, https://caviar.archi/place-marie-janson-brussels-belgium/

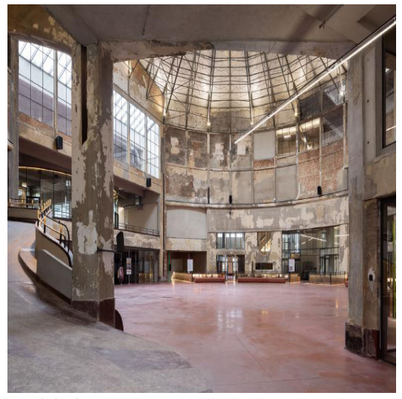

© Ulrich Schwarz

WINTERCIRCUS GENT

Het Wintercircus in Gent kende sinds zijn ontstaan een opmerkelijke reeks transformaties. Oorspronkelijk gebouwd in de 19e eeuw als circuspaleis, werd de ringvormige structuur later hergebruikt als autogarage en muziekzaal[4]. Na decennia van leegstand stond het gebouw symbool voor verval, maar tegelijk bleef het een iconische plek in de stad.

De recente renovatie door 360 Architecten en SumProject grijpt terug naar de kracht van het oorspronkelijke ontwerp: de centrale piste als hart van het gebouw. Door het dak gedeeltelijk te openen en daglicht binnen te brengen, wordt deze plek opnieuw een publieke kern waar ontmoeting en uitwisseling centraal staan.

De betonnen structuur, tribunes en circulatie werden zorgvuldig behouden en vormen nu het kader voor nieuwe functies zoals kantoren, horeca en evenementenruimtes. De sporen van de geschiedenis van het pand blijven zichtbaar, waardoor verleden en heden elkaar versterken. Het project is een mooi voorbeeld hoe het incorporeren van de 'staat van verval' als architecturaal element bijdraagt aan het karakter en eigenheid van het gebouw.

4. Architectuurboek Vlaanderen N° 16 , p 121-127

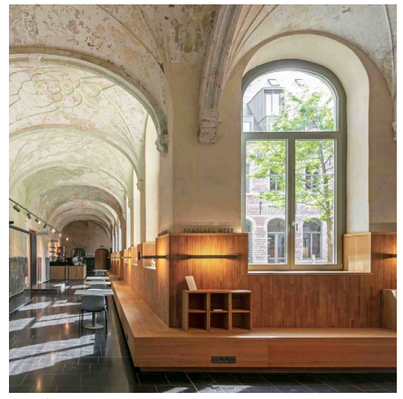

© Luuk Kramer

PREDIKHERENKLOOSTER

Het Predikherenklooster in Mechelen onderging door de eeuwen heen meerdere gedaanteverwisselingen. Het 17e-eeuwse gebouw diende als kazerne, wapenarsenaal, school en militair ziekenhuis, tot het in 1975 leeg kwam te staan en tot een ruïne verviel[5]. De huidige restauratie door Kortekniе Stuhlmacher Architecten, i.s.m. Callebaut Architecten en Bureau Bouwtechniek, grijpt terug naar de kern van het oorspronkelijke kloosterleven: de spanning tussen prediken en introspectie.

Deze dualiteit wordt ruimtelijk vertaald in een duidelijke opdeling: de buitenring huisvest de levendige functies zoals inkom, café en refter, terwijl de pandgang rond de binnentuin een plek voor stille activiteiten biedt. De sporen van eerdere transformaties blijven zichtbaar, onder meer in de vele lagen verf die niet zijn weggewerkt maar leesbaar gehouden. Zo voegt elke opeenvolgende functie een nieuwe laag betekenis toe aan het gebouw.

Het resultaat is een plek die opnieuw aansluit bij de oorspronkelijke bestemming: rust, reflectie en publieke uitwisseling.

5. *bibliotheek in barokke muren*, n.d., https://ksa.nl/projecten/stadsbibliotheek-mechelen

© Peter Cook

GREAT ARTHUR HOUSE

In Londen gaf John Robertson Architects de gevel van Great Arthur House, een modernistisch appartementsgebouw uit de jaren '50 een nieuw leven[6]. Oorspronkelijk ontworpen als deel van de Golden Lane Estate door Chamberlin, Powell and Bon - het bureau dat later op een naastgelegen site de Barbican Estate ontwierp. Het ontwerp was beïnvloed door het werk van Le Corbusier, en was zelfs even het hoogste bewoonde gebouw in het VK.

De renovatie was allesbehalve eenvoudig: de unieke gevel had een hoge historische waarde, en de bewoners bleven tijdens de werken gewoon in hun appartementen wonen. Het technisch verbeteren van deze gevel was dus een uitdaging die zowel technische expertise vroeg, als een voorzichtige omgang met het bestaande karakter van het gebouw.

In dit geval ligt de transformatie vooral in de leefkwaliteit van de bewoners: water- en luchtlekken zijn verholpen, en warmteverlies is met 31% verminderd. Dit is een voorbeeld van hoe metamorfose niet altijd zichtbaar is, maar wel een enorme impact kan hebben op comfort en leefkwaliteit. Soms zit de grootste verandering net in de details.

6. John Robertson Architects, *Great Arthur House*, n.d.,https://www.jra.co.uk/projects/great-arthur-house; Harriet Thorpe, *The Sustainable City: London's Greenest Architecture*, pp. 90-94